

**Psicologia Social del Món Contemporani**

Codi: 102601  
Crèdits: 6

| Titulació          | Tipus | Curs | Semestre |
|--------------------|-------|------|----------|
| 2502443 Psicologia | OB    | 3    | 2        |

**Professor de contacte**

Nom: Luz María Martínez Martínez

Correu electrònic: LuzMaria.Martinez@uab.cat

**Utilització d'idiomes a l'assignatura**

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

**Equip docent**

Margot Pujal Llobart

Joan Pujol Tarrés

**Prerequisits**

Es recomana haver cursat prèviament les assignatures "La dimensió social de la persona" i "Influència social i grups".

Aquesta assignatura, juntament amb la de "Dimensió social de la persona" de primer i la de "Influència social i grups" de segon, són la base que us prepara per a cursar la menció en Anàlisi i Intervenció Psicosocial i per a obtenir els coneixements necessaris sobre la dimensió psicosocial de la persona que és present a totes les mencions de psicologia.

**Objectius**

La complexitat i diversitat del món contemporani necessita de perspectives teòriques i eines metodològiques dins de la psicologia que puguin analitzar els fenòmens socials i que tinguin en compte alhora la igualtat de drets i la diversitat social per tal de poder elaborar propostes d'anàlisi i d'intervenció concreta que portin a la inclusió social.

En aquesta assignatura es parteix d'una perspectiva interseccional per tal de donar compte de la construcció i el govern de la identitat i la subjectivitat en el món contemporani, des d'una perspectiva crítica que permeti identificar i analitzar els diferents eixos de desigualtat social que condueixen, d'una banda, a la precarització de la qualitat de vida tant de les persones construïdes com a l'altre, el desviat, l'anormal, etc, i de l'altra, als conflictes relacionals i socials entre persones que ocupen posicions socio-centrades i persones que ocupen posicions perifèriques.

A partir d'aquestes premisses s'estableixen els següents objectius per l'assignatura:

- Analitzar les problemàtiques del nostre entorn social des de la perspectiva psicosocial a partir de l'anàlisi de casos pràctics.
- Aplicar críticament les eines de la psicologia social per tal d'afrontar aquestes problemàtiques.

- Desenvolupar una perspectiva interseccional que tingui en compte els diferents eixos de desigualtat social (gènere, classe, ètnia, sexualitat, accés al coneixent i la tecnologia, precarització,...).
- Reconèixer la transversalitat del sistema sexe/gènere en la producció de desigualtat social.
- Identificar els efectes de desigualtat social en els àmbits de salut, sexualitat, cura, violència, interculturalitat, precarietat i accés a la tecnologia.
- Desenvolupar una perspectiva transversal i transdisciplinar en l'anàlisi dels fenòmens psicosocials contemporanis.

## Competències

- Aplicar de manera crítica, reflexiva i creativa els coneixements, habilitats i valors adquirits.
- Comunicar-se eficaçment, fent ús dels mitjans apropiats (orals, escrits o audiovisuals), tenint en compte la diversitat i tots aquells elements que puguin facilitar o dificultar la comunicació.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Escoltar activament per poder obtenir i sintetitzar la informació pertinent i comprendre el contingut.
- Fer revisions sistemàtiques a partir de la consulta de les diferents fonts documentals en psicologia per a recollir, ordenar i classificar dades i materials de recerca.
- Reconèixer i apreciar les valoracions externes sobre la pròpia actuació.
- Reconèixer la dimensió social de l'ésser humà, considerant els factors històrics i socioculturals que intervenen en la configuració psicològica humana.
- Treballar en equip.

## Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar i comparar conceptes i processos psicosocials que mostren la dimensió social del comportament individual de la persona.
2. Aplicar conceptes i identificar processos psicosocials en l'anàlisi del comportament de la persona en relació amb la seva pertinença a categories socials i al seu context social.
3. Aplicar conceptes i identificar processos psicosocials en l'anàlisi dels elements que faciliten i obstaculitzen la comunicació social.
4. Aplicar de manera crítica, reflexiva i creativa els coneixements, habilitats i valors adquirits.
5. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
6. Documentar conceptes i processos psicosocials mitjançant la recerca d'exemples en la vida quotidiana.
7. Exposar públicament l'anàlisi i els resultats de recerques psicosocials.
8. Expressar preguntes i respostes sobre conceptes i processos psicosocials explicats en classe.
9. Identificar les principals tècniques de recerca d'informació en fonts documentals de la psicologia social.
10. Reconèixer i apreciar les valoracions externes sobre la pròpia actuació.
11. Treballar en equip.
12. Utilitzar la informació recollida i classificada amb les tècniques anteriors per a reproduir experiències clàssiques de la recerca psicosocial.
13. Utilitzar les tècniques de recerca d'informació en fonts documentals de la psicologia social per a produir diferents tipus d'informes o monografies científiques.

## Continguts

### PART I: EL GOVERN DE LA DIVERSITAT EN EL MÓN CONTEMPORANI.

#### Viure en la diversitat: tecnologies, gèneres, cultures

Sessió 1: Efectes de la tecnologia en la constitució del subjecte.

Sessió 2: La diversitat sexual i afectiva.

Sessió 3: La diversitat cultural.

### PART II: EL GOVERN DE LA CIUTADANIA I LA PROTECCIÓ SOCIAL EN EL MÓN CONTEMPORANI.

## **Crisi de la cultura de la cura i precarització**

Sessió 4: Problemàtiques psicosocials del món contemporani: la crisi de la cura.

Sessió 5: El concepte de la cura: debats, dicotomies, nivells i dimensions destacables en la seva definició.

Sessió 6: Cap a la cura social: qüestions ètiques i una altra definició del subjecte de la ciutadania.

## **PART I: EL GOVERN DE LA IDENTITAT I LA DESIGUALTAT EN EL MÓN CONTEMPORANI: EL SISTEMA SEXE/GÈNERE.**

### **Sistema cultural sexe/gènere interseccional i mirada psicològica**

Sessió 1: Sistema Sexe/gènere: Violència, Modernitat, Desigualtat i Identitat.

Sessió 2: Sistema Sexe/Gènere: Models, Organització, Teoria i Polítiques per a la igualtat.

Sessió 3: Sistema Sexe/Gènere, Psicologia i Salut.

## **Metodologia**

L'assignatura s'imparteix en grups grans i en grups petits.

Les classes en grups grans són classes magistrals (tipus conferència), mentre que en els grups petits es tracta de classes sobre casos pràctics on predominarà el treball en grup.

Les classes en grups grans es faran en sessions d'1 hora i mitja, una vegada a la setmana, durant 9 setmanes (13,5 hores en total).

Les classes en grups petits es faran en sessions de 2 hores, una vegada a la setmana, durant 12 setmanes (24 hores en total).

## **Activitats formatives**

| <b>Títol</b>                    | <b>Hores</b> | <b>ECTS</b> | <b>Resultats d'aprenentatge</b> |
|---------------------------------|--------------|-------------|---------------------------------|
| <b>Tipus: Dirigides</b>         |              |             |                                 |
| Anàlisi de casos pràctics       | 24           | 0,96        | 6, 7, 8                         |
| Classes teòriques               | 13,5         | 0,54        | 1, 2, 3, 8                      |
| <b>Tipus: Supervisades</b>      |              |             |                                 |
| Tutories                        | 10           | 0,4         | 4                               |
| <b>Tipus: Autònomes</b>         |              |             |                                 |
| Elaboració treballs en grup     | 25           | 1           | 1, 4, 8, 10, 11                 |
| Elaboració treballs individuals | 12           | 0,48        | 1, 4, 5                         |
| Estudi                          | 22           | 0,88        | 1, 2, 4, 5                      |
| Lectura i anàlisi de text       | 27           | 1,08        | 4, 5                            |
| Recerca de documentació         | 14,5         | 0,58        | 9, 12, 13                       |

## Avaluació

Per a **superar l'assignatura** cal obtenir una nota igual o superior a 5, com a resultat del càlcul de les notes obtingudes en les quatre evidències d'aprenentatge (suma de notes proporcionals al valor percentual indicat per a cada evidència d'aprenentatge), tenint en compte que la EV4 només serà considerada en la mitjana quan el seu valor sigui com a mínim de 4.

Es considerarà **"No evaluable"** quan una persona presenti menys de 2 evidències d'aprenentatge, sinó s'indicarà la nota que resulti del còmput proporcional del nº d'evidències d'aprenentatge presentades.

Només hi haurà **possibilitat de re-avaluació** en el cas que la nota final (resultat del comput de les diferents evidències) estigui entre 4 i 4,9. La re-avaluació servirà per obtenir un 5, independentment de la nota obtinguda a la prova de re-avaluació.

**Plagi o còpia:** si es detecta en alguna de les entregues (treballs sobre casos pràctics o proves escrites) plagi o còpia, l'avaluació d'aquell treball serà 0, i si té lloc més d'una vegada, l'assignatura serà suspesa.

| Codi Evidència | Denominació      | Pes | Format (oral, escrit o ambdós) | Autoria (individual, col·lectiva o ambdues) | Via (presencial, virtual o ambdues) |
|----------------|------------------|-----|--------------------------------|---------------------------------------------|-------------------------------------|
| EV1            | CAS PRÀCTIC 1    | 25% | AMBDÓS                         | COL·LECTIVA                                 | AMBDUES                             |
| EV2            | CAS PRÀCTIC 2    | 25% | AMBDÓS                         | COL·LECTIVA                                 | AMBDUES                             |
| EV3            | CAS PRÀCTIC 3    | 25% | AMBDÓS                         | COL·LECTIVA                                 | AMBDUES                             |
| EV4            | PROVA TIPUS TEST | 25% | ESCRIT                         | INDIVIDUAL                                  | PRESENCIAL                          |

## Activitats d'avaluació

| Títol                               | Pes | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge    |
|-------------------------------------|-----|-------|------|-----------------------------|
| Informe grupal cas pràctic 1        | 25% | 0     | 0    | 1, 2, 4, 6, 7, 9, 11, 13    |
| Informe grupal cas pràctic 2        | 25% | 0     | 0    | 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12 |
| Informe grupal cas pràctic 3        | 25% | 0     | 0    | 2, 3, 4, 6, 7, 10, 11       |
| Prova escrita individual tipus test | 25% | 2     | 0,08 | 1, 2, 3, 4, 5               |

## Bibliografia

### Lectures clàssiques sobre sistema cultural sexe/gènere, interseccionalitat i producció d'identitats normatives.

Barral, Mª Jose (2000) Análisis crítico sobre el discurso biomédico sobre sexos y géneros. Quaderns de Psicologia. Vol 12, 2, 105-116. Monografia: Desigualtats de gènere en temps "d'igualtat": mirades des de dins i fora de la psicologia.

- Carrasco, Cristina (1999) "Introducción: hacia una economía feminista". A: Carrasco, Cristina (ed.) Mujeres y Economía. Nuevas perspectivas para viejos y nuevos problemas. Barcelona: Icaria/Antrazyt.
- Fausto Sterling, Anne (2006). "Duelo a los dualismos" y "Sistemas de género: Hacia una teoría de la sexualidad humana". A: Cuerpos sexuados. Barcelona: Ed. Melusina. 15-46. 279-304. 2000.
- Hooks, Bell (2004). "Mujeres negras. Dar forma a la teoría feminista". A: AA. VV. Otras inapropiables. Feminismos desde la frontera. Madrid: Traficantes de sueños, 33-50. 1984.
- Izquierdo, M<sup>a</sup> Jesús (2010) Las dos caras de la desigualdad entre mujeres y hombres. Explotación económica y libidinal. Quaderns de Psicologia. Vol 12, 2, 117-129. Monografía: Desigualtats de gènere en temps "d'igualtat": mirades des de dins i fora de la psicologia.
- Izquierdo, M<sup>a</sup> Jesús. (1998). "La producción social de la existencia". A: El malestar en la desigualdad. Madrid: Cátedra. 201-226.
- Maquieira D'Angelo, Virginia (2001). "género, diferencia y desigualdad". A: Bertrán, Elena, et al. (eds.) Feminismos. Debates teóricos. Madrid: Alianza. 127-158 i 167-184.
- Pateman, Carole (1996). Críticas feministas a la dicotomía público/privado". A: Castells, Carme (comp.) Perspectivas feministas en teoría política. Barcelona: Paidós. 1989.
- Pujal, Margot i Amigot, Patricia (2010) El binarismo de género como dispositivo de poder social, corporal y subjetivo Quaderns de Psicologia. Vol 12, 2, ? Monografía: Desigualtats de gènere en temps "d'igualtat": mirades des de dins i fora de la psicologia.
- Pujal, Margot i Garcia Dauder, Silvia (2010) Hacia una psicología más igualitaria i transdisciplinar Quaderns de Psicologia. Vol 12, 2, ¿ Monografía: Desigualtats de gènere en temps "d'igualtat": mirades des de dins i fora de la psicologia.
- Rubin, Gayle (1986). "El tráfico de mujeres. Notas sobre la "economía política" del sexo". Nueva Antropología, Vol. 8, 30. 95-145. 1975.
- Scott, Joan W. (1996). "El género. Una categoría útil para el análisis histórico". A: Lamas, Marta (comp) El género. La construcción cultural de la diferencia sexual. Mexico: PUEG. P. 265-302. 1986.
- Wittig, Monique (2004). "El pensamiento heterosexual". A: El pensamiento heterosexual y otros ensayos". Barcelona: Egalés. 45-57. 1980.

## **Lectures: El govern de la identitat/subjectivitat en el món contemporani. Poder expert, normalització i Psicologia.**

- Barnard, Suzanne (2000) Construction and corporality. Theoretical Psychology and Biomedical Technologies of the self. Theory & Psychology. Vol 10, 5. 669-688.
- Foucault, Michel (1990) Tecnologías del yo y otros textos afines. Paidós.
- Martínez, Ana (2004). La construcción social del cuerpo en las sociedades contemporáneas. Papers. 73, 127-152.
- Araujo, Khatia (2009) Configuraciones de sujeto y orientaciones normativas. Psicoperspectivas. 8(2). 248-265.
- Ampudia de Haro, Fernando (2006) Administrar el yo: literatura de autoayuda y gestión del comportamiento y los afectos. Revista Española de Sociología nº 113: p. 49-72.
- Ema, J. (2009) Capitalismo y subjetividad: ¿qué sujeto, qué vínculo y qué libertad?. Psicoperspectivas. 8(2) 224-247.
- Grinberg, S. (2009) Tecnologías del gobierno de sí en la era del agenciamiento: la autoayuda entre el narcisismo y la abyección. Psicoperspectivas. 8(2) 293-308.

Tiger, L. T., & Fox, R. (1973). El hombre: animal imperial.

Papalini, Vanina A. (2006-2007) "La literatura de autoayuda, una subjetividad del Sí-Mismo enajenado". Revista La trama de la Comunicación, Volumen 11: 331-342 Anuario del Departamento de Ciencias de la Comunicación, Universidad Nacional de Rosario.

Papalini, Vanina (2008) "Sucedáneos defelicidad", en MINELLI, María Alejandra (editora), Miradas. Cultura y subjetividad en la Argentina finisecular. Córdoba: Alción.

Pazos Garciandia, Alvaro (2005) El otro como sí-mismo. Observaciones antropológicas sobre las tecnologías de la subjetividad. AIBR. Revista de Antropología Iberoamericana. Número especial. Noviembre-Diciembre.

### **Lectures: Identitat i ciutadania. Cultures de la cura, crisi de la cura i precarització.**

Adelantado y Jiménez (2003), "Las políticas de servicios en las comunidades autónomas", en R. Gallego, R. Goma y J. Subirats (dirs.) Estado de bienestar y comunidades autónomas. Barcelona, Tecnos: 164-183.

Arfunch, L. (comp.) (2005) Pensar este tiempo. Espacios, afectos, pertenencias. Buenos Aires: Paidós.

Asamblea Feminista de Madrid (2006) La ley de dependencia ante la crisis del trabajo de cuidados. Madrid: Amaranta.

Balbo, L. (1996), "Las colchas locas: replanteándonos el debate del estado del bienestar desde el punto de vista de la mujer", en A. Showsiack Sassoon (ed) Las mujeres y el estado. Madrid: Vindicación feminista.

Bauman, Z. (2001) La posmodernidad y sus descontentos. Madrid: Akal.

Beck, U. (1998), "Yo soy yo: las relaciones entre los sexos dentro y fuera de la familia", en La sociedad del riesgo. Barcelona: Paidós.

Bonet i Martí (2004)

Bono, A. (2005) Call centres: estrategias de flexibilidad y nuevas experiencias laborales. En J.J. Castillo El trabajo recuperado. Una evaluación del trabajo realmente existente en España. Madrid: Miño y Dávila.

Broggi, Marc Antoni (2003). "Gestión de los valores 'ocultos' en la relación clínica". En Med Clin (Barc) 121(18):705-9.

Del Río, Sira; Pérez Orozco, Amaia (2003). "La precariedad". En Una visión feminista de la precariedad desde los cuidados. Madrid, comisión confederal CGT, pp. 4-17.

Dones i treball, Grupo (2003) Malabaristas de la vida. Mujeres, tiempos y trabajos. Barcelona: Icaria.

Durán, M. A. (1999) Los costes invisibles de la enfermedad. Bilbao: Fundación BBVA.

Fernández, A. (2003) Sistemas de cuidado. Aproximaciones desde una perspectiva comparada (Mineo)

Hoschild, A. (2001) "Las cadenas mundiales del cuidado y la asistencia y la plusvalía emocional", en A. Giddens y W. Hutton (eds) En el límite: la vida en el capitalismo global. Barcelona: Tusquets.

Hoschild, A. (2003) La mercantilización de la vida íntima. Apuntes de la casa y el trabajo. Barcelona: Katz, 2008.

Kohen, Beatriz (2005). "Ciudadanía y ética del cuidado". En Elisa Carrió y Diana Maffía (comps.) Búsquedas de sentido para una nueva política. Buenos Aires: Paidós, pp. 175-187.

Lewis (1993) Género y estudio de los sistemas de asistencia, Arenal, vol1, núm.1, 40-68.

Lope, A.; Gilbert, F; Vallacín, D.O. de (2002) Atajar la precariedad laboral. Barcelona: Icaria.

Precarias a la deriva (2004) A la deriva por los circuitos de la precariedad femenina. Madrid: Traficantes de sueños.

Prieto, C. DelRe. A. (1997) Análisis del welfare: ¿dónde está Yocasta? Las mujeres y la reproducción de los individuos. Futur Antérieur, París.

Sennet, Richard (2003). "La asistencia social liberada". En El respeto. Sobre la dignidad del hombre en un mundo desigual. Barcelona: Anagrama, pp. 185-209.

## **Lectures: Diversitat: tecnologies, gèneres i cultures.**

Pastor, J. (2009). Relevancia de Foucault para la Psicología. Psicothema , 21 (Número 4), 628-632.

### **Tecnologies.**

Campàs Montaner, Joan (2005) Paper d'Internet en la cultura emergent del món actual (1945-2003), El. Instal·lacions interactives, NetArt i hipertextos en línia com a estudis de cas. Barcelona, Universitat de Barcelona, <http://www.tesisenxarxa.net/TDX-0510105-120517> , pàgines 509-600.

Gálvez Mozo, Ana M. (2004) Posicionamientos y puestas en pantalla. Un análisis de la producción de sociabilidad en los entornos virtuales. Barcelona: UAB, <http://www.tdx.cbuc.es/TDX-1025104-165527/index.html>, pàgines 103-137.

Garcés, Marina (2005) La vida como concepto político: una lectura de Foucault y Deleuze. Athenea Digital, revista de pensamiento e investigación social, 1(7), 87-104. <https://doi.org/10.5565/rev/athenead/v1n7.183>

Ibáñez Muñoz, Josep (2002) Poder y autoridad en las relaciones internacionales: el control del comercio electrónico en Internet. Barcelona: UPF, <http://www.tdx.cbuc.es/TDX-0218104-132549/index.html>.

Lessig, Lawrence (2004) Cultura lliure. De com els grans mitjans de comunicació utilitzen la tecnologia i les lleis per enclaustrar la cultura i controlar la creativitat. <http://www.culturalliure.org/index.php>, parts 'Pirateria' i 'Propietat'.

Levy, P. (2013). «¿Transtorno o mala educación?» Reflexiones desde la antropología de la niñez sobre un caso de TDAH en el ámbito escolar. Revista Latinoamericana de Ciencias Sociales, Niñez y Juventud, 11 (2), pp. 675- 688.

Sainz Fernández, Luís Carlos (2013). Atentos al déficit de atención (TDAH). Entre la naturaleza incierta y la prescripción hiperactiva. Boletín de Información Farmacoterapéutica de Navarra, 21, 5, 1-19.

Turkle, S. (1997) La vida en la pantalla. La construcción de la identidad en la era de internet. Barcelona: Paidós, 15-36, 225-264, 321-338.

Grup A: Stallman, RM (2004) Software libre para una sociedad libre. Madrid: Traficantes de Sueños.

### **Gèneres, Sexualitats:**

Fonseca Hernández, Carlos; María Luisa Quintero Soto (2009) "La Teoría Queer: la de-construcción de las sexualidades periféricas." Sociológica (México) 24.69 (2009): 43-60.

Gómez Sánchez, Lucía (2003) Procesos de subjetivación y movimiento feminista. Una aproximación política al análisis psicosocial de la identidad contemporánea. Barcelona: UAB, <http://www.tdcat.cesca.es/>, Parte primera: La constitución política de la subjetividad. ¿Quiénes somos hoy?.

Preciado, Beatriz (2004) Multitudes Queer. Notas para una política de los "anormales", <http://www.hartza.com/anormales.htm>

### **Cultures:**

Castro-Gómez, Santiago, & Grosfoguel, Ramon (Eds) (2007). El giro decolonial: reflexiones para una diversidad epistémica más allá del capitalismo global. Siglo del Hombre Editores.

Vilà Baños, Ruth (2005) La Competencia Comunicativa Intercultural. Un estudio en el primer ciclo de la ESO. Barcelona: UB, <http://www.tdx.cbuc.es/TDX-1216105-135329/index.html>. Comunicació Intercultural: 41-104.

Stevenson, N. (1995) Culturas mediáticas. Teoría social y comunicación masiva. Buenos Aires: Amorrortu, 1998, 29-84, 125-180.

Rizo García, Marta (2004) Prácticas culturales y redefinición de las identidades de los inmigrantes en El Raval (Barcelona): aportaciones desde la comunicación. Barcelona:

Rodríguez, Pilar (2011). Feminismos periféricos. Revista Sociedad y Equidad, (2): 23-45.

### **Llibres complementaris:**

Beck, Ulrich; BECK-GERNSHEIM, Elisabeth (2003). 2003. La individualización. Barcelona: Paidós, 2003.

Elias, Norbert (1987) El proceso de la civilización. Madrid: Fondo de Cultura Económica.

Ehrenberg, Alain (2000) La fatiga de ser uno mismo. Buenos Aires: Nueva Visión.

Foucault, Michel (1976/1995). Historia de la Sexualidad.1. La voluntad de saber. Madrid: Siglo XXI.

Lash, Christopher (1999) La cultura del narcisismo. Santiago de Chile: Andrés Bello.

Lipovetsky, Gilles (1995) La era del vacío. Barcelona: Anagrama.

Sennet, Richard (2000). La corrosión del carácter. Barcelona: Península.